

Om Maalsagen

Taler

Hagbard Emanuel Berner

Dato

27 november 1866

Sted

Studentersamfundet, Christiania

- 1 Mine Herrer! En Sag som Maalsagen tilbyder efter mit Skjøn mange
Synspunkter for Betragtningen paa Grund af dens Betydning i og for sig saavel
for dem, som i dens Seier alene see sin Frigjørelse og sit Fremtids Haab som for
dem, der betragte Sagen som en Yttring af Samfundets slette Kræfter, som et
5 latterligt og skadeligt Paafund - baade paa Grund altsaa af dens Betydning i og
for sig, fordi den berører Samfundets forskjelligste og dybeste Interesser, og paa
Grund af de fjernere eller nærmere liggende Conseqventser, den henviser til.
Maalsagen har sin historiske, sin politiske, sin philologiske Side og endnu flere.
Men det kan her kun være Tale om at discutere Sagen paa den Maade, der
10 sikkrest vil føre til et virkeligt praktisk Resultat. Dette ønsker jeg fremfor Alt
maatte opnaaes. Lad det derfor den hele Aften være vort Formaal at føre
Forhandlingerne om Sagens egentlige dybe Kjerne, og ikke føre philologiske
Discussioner om Normalsprogets Berettigelse, om Forskjellen mellem den
hardangerske og telemarkiske Udtale af visse Konsonantforbindelser eller andre
15 mindre væsentlige eller fjernere Ting. Idet jeg altsaa har troet at Discussionens
Styrke og praktiske Gavn vilde ligge i dens Begrændsning, har jeg, siden man har
viist mig den Ære at overdrage til mig at indlede Discussionen, saagodt mine
Evner og min knapt afmaalte Tid har tilladt mig det, bestræbt mig for at
paapege de Sider, der efter mit Skjøn turde have meest Almeeninteresse, bedst
20 vise, hvad Sagen gjelder og tilbyder de meest tilgængelige Punkter endog for
dem, der hidtil have staaet indifferente ligeoverfor eller uberørte af de nye
Udviklingskræfter.

- Idet jeg hermed gaar over til Sagen, skal jeg kun forudskikke en, som jeg tror,
25 ikke overflødig Bemærkning: nemlig at "Maalsagen" ikke, som maaske Enkelte
ved en misledende Slutning fra Navnet muligens kunde troe, har et rent og blot
sprogligt Formaal. Der er ikke Spørgsmaal om den udvortes Ting, hvilke Former
og Lyd abstrakt talt bedst tilkjendegive en eller anden Mening, om altsaa det
norske Sprogs Eiendommeligheder fra den videnskabelige Philologis

Standpunkt tilbyder større Fordele eller har større Mangler end det danske Sprog. Maalsagen bæres frem af en Trang hos Folket, der ikke vil tillade det at slaa sig tiltaals blot med den Frihed, at faa være i uantastet Brug og Besiddelse af Bogtrykkerpresser til Blad- og Bogproductioner efter norske Lexikon og

35 Grammatik. For mit Vedkommende tror jeg at kunne udtale som mit personlige Haab, at "Maalsagen" gemmer uendelig meget mere end det norske Folks Krav efter at faa sine respective Dialekter eller en af disse anerkjendt norsk Normalform anerkjendt ogsaa paa Tryk og offentlig. Den gemmer nemlig i sig Kravet efter og Haabet om at realisere alt det, som man pleier at indlegge i

40 Begrebet Nationalitet. Det norske Folk kræver sin nationale Eiendommelighed respeceret i alle Retninger, i sin Literatur, i sin Kunst, i Politik, Lovgivning, sociale Institutioner, i Sæder, Leveviis og Tungemaal. Men ligesom der af alle de Eiendommeligheder i Religion, Forfatning osv., som i gamle Dage udgjorde de mere paatagelige ydre Nationalmærker, i Evropa og i vor Tid væsentlig kun er

45 levnet een: nemlig Sproget, saaledes har man visselig Ret i ogsaa hos os at betegne Maalsagens Fremgang og Seier som afgjørende for den norske Nationalitet i Almindelighed og i alle Retninger, hvori det Nationale kan aabenbare sig. Naar man altsaa blot erindrer, at Maalsagens Tanke er denne, kunne vi uden Skade og til Discussionens formentlige Gavn hengive os til en

50 nærmere Betragtning af det norske Sprogs Stilling i Forhold til det danske eller i Modsætning til den norske Bondes Talesprog - saakaldte "Bogsprog."

For at Forhandlingen ikke skal opløse sig i en philologisk Disput, men give et praktisk Udbytte, tør man forudsætte Sandheden indrømmet af følgende

55 Sætninger, der ikke betvivles af noget dannet Menneske, der har færdedes noget udenfor de saakaldte "Dannedes" Kreds, eller som har umaget sig noget med at søge Kjendskab til vore Bygdemaal:

1. At Bygdemaalene fremtræde som levende og selvstændige Sprogorganismer

60 igjennem en bestemt under paaviselige Love staaende Formlære. Denne gramatiske Sikkerhed inden de enkelte Dialekter, og Formlærens Sammenhæng med det Oldnorske viser, hvilket ogsaa paa andre Maader er evident, at man ikke her har for sig et blot uindøvet og forfusket dansk Bogsprog.

65 2. At disse i Ordforraadet og det ikke mindst i Betegnelsen for psykologiske, ethiske og sociale Begreber afvige i væsentlig Grad fra Bogsproget, medens de indbyrdes have saameget tilfælleds, at de danne en sammensluttet Modsætning til dette.

3. At de grammatikalske Forskjelligheder ikke ere større end at Almuen i hvilkensomhelst af den store Flerhed af Dialekter, vil finde sit eget Maal i Modsætning til fremmet Bogmaal. - Man har hyppige og bestemte Erfaringer for, at det forsøgsvis opstillede Normalmaal nu allerede i længere Tid har fundet en sterk Sympathi og Tilhang blandt Folket rundt omkring i Landet, uagtet det nærmest har optaget de hardangerske Former og tildeels endog restitueret nogle tabte Former.

Jeg afviser derhos ethvert Foregivende om, at der ikke skulde kunne fremvokse et Skriftsprog paa Grundlag af et Bygdemaal. Men at udstrække Discussion hid vilde være ganske hensigtsløst og endeløst; thi meget beror her naturligviis paa Folks Smag og hvad de først tilvænnes og andre Momenter, som man ikke paa Forhaand nærmere kan bestemme. Det eneste jeg kan sige er dette: Fremtiden vil vise, hvem der har Ret, og at imidlertid Maalsagens Venner vist ville lytte til ethvert advarende Tilraab, men ikke ville lade sig skræmme ved deres Fienders Veskrig over indbildte Vanskeligheder eller ved forgjøgledede Phantomer. Hvad der altsaa væsentlig skal beskæftige os, er Hovedspørgsmaalet om Maalsagens indre Sandhed og Retfærdiggjørelse, ikke derimod Forslag og Gisninger om, hvorledes denne Sandhed i sine Detailler nærmere skal eller i Fremtiden endelig vil blive virkeliggjort.

Jeg antager at man nu i Almindelighed her ikke mindre end i hele den dannede Verden, hvor vort Aarhundredes herskende Ideer ere trængte frem, vil erkjende ethvert Sprogs Berettigelse, der tilhører en Nation, Dette er formentlig saa fast hjemlet ved den moderne, man kunde kalde det jus gentium, at jeg ikke skal spille Tiden med nærmere Deduction paa dette Sted. Vi gaa altsaa ud fra, at Sandheden af de fremsatte Sætninger erkjendes, og opkaste dernæst Spørgsmaalet om, hvilke Pligter denne Erkjendelse paalægger os enten med den store Flerhed af vore Landsmænd betragtede som Individer eller mod den norske Nationalitet seet under Et. - Naar jeg vil tale om vore (d. v. s. den i Kraft af sin Intelligens og sine Traditioner styrende Klasse af Medborgere i Landet) Pligter, da mener jeg Pligter, som vi som Øieblikkets Magthavere har ligeoverfor Folkets Ret til at følge sine nationale Eiendommeligheder i Tænke og Taleviis. Spørgsmaalet er altsaa - og dette er i Sandhed Hovedspørgsmaalet - om vi skulle bruge vor Intelligentsovermagt til for vor egen Beqvemmeligheds Skyld at kvæle Folkets Trang til at benytte sit eget Maal - være sig selv - i sit Liv, i Skolen og Kirken. Om det stemmer med Civilisationens og Tidens Begreb om Ret og Pligt

at benytte det Overgreb en for vort Folk i saa Maade ugunstig historisk
110 Udvikling har givet os, der ere fødte og opdragne i det danske Sprog, til at
arbejde paa at svække Agtelsen og Deeltagelsen for Folkets nedarvede Sæder og
Tale? - en Maade at udrydde det Nationale paa, som turde være den sikkreste af
alle, og som lettest vil naaes ved at betjene sig af de dagligdagse Midler, lidt efter
lidt at nedbringe i Folkets daglige Tale Elementer, som ere dets organiske Vaner
115 og hele Væsen imod? Vi kunne ogsaa stille Spørgsmaalet i en anden Form:
Skulle vi som have været heldige nok til at faa fat i Nøgelen til saamange
Kultursprogs Forraadskamre gaa hen og slagte den Fattiges Lam? - Dersom man
tror at Magten ikke er uden sit Ansvar, at den medfører Anerkjendelse af
Forpligtelser, da er det vel klart, at vor skyldige Opgave er den: at frede om det
120 Nationales Væxt og yde det den Agtelse og Frihed, som det har det mest
begrundede Krav paa.

Dersom vore Landsmænds Personlighed, deres personlige Evner og Karakter
skal kunne udvikle sig til det Maal, som vor Tid erkjender for Menneskets og
125 Medborgerens, da kan dette hellerikke i vort Land skee ved at bryde og fravige
de Principer, som overalt ellers ere anerkjendte for rigtige. De lokale Forholde,
som man saa tidt paaberaaber sig for de engang bestaaende Tilstandes
Vedbliven, strække idetmindste ikke til her, hvor der blot spørges om at fjerne
en borneret og despotisk Opinions Tryk. Dersom vi prise Friheden og erkjende
130 Betydningen af Originalitetens frie Udvikling saavel for Individet som for
Samfundet, hvorfor ønske vi da, at berøve vore Landsmænd de Goder, uden
hvilke Frihed er et Mundsveir? hvorfor søge vi gennem Opdragelsen og
Underviisningen at udslette de Spirer hos vort Folk, som overalt ere nødvendige
for et Folks Trivsel og Fremgang? - Man tror her at kunne bibringe Folket
135 Cultur ved den omvendte Fremgangsmaade af den, man i Theorien forfægter og
overalt ellers praktisk befølger, man tror at kunne bibringe Folket Oplysning
paa en Maade, som intet mere end netop Oplysningen selv har viist er falsk.
Man tager det ellers som et Axiom, en ubestridelig Dogme, at Ingen ustraffet
synder mod den Form, der er ham eiendommelig, hvilken netop er Udtrykket
140 for de Evner, hans Race, hans Folks Historie, hans Lands Beliggenhed og
Beskaffenhed: kort, hans Folks indre og ydre Vilkaar har skabt, og med hvilke
han fødes og opdrages. - Tror man, at det ikke kan være ligegyldigt i hvilken
Sprogform man udtrykker sine Følelser og Tanker, idetmindste naar der er Tale
om et helt Folk, da kan det hellerikke hos os være ligegyldigt, om man lader
145 Ringagtens Sød gro blandt Folket selv for sit eget Nationalliv og Sprog, om
Folket Mand for Mand udhuler sit eget Indre for at skaffe Plads for en fremmed

Nations Sprog, Smag og Sæder. Endog Møien med at lære det Fremmede, og Anstrengelsen for at glemme sit Eget og Iveren for at svække Agtelsen for det
150 Gamle og Nedarvede, maatte allerede vække alvorlige Betæneligheder mod Denationaliseringsværket alene paa Grund af dets Kostbarhed; thi Danokratiets eget Skrig over Bondens Træghed er et talende Vidnesbyrd nok om, hvad det koster endog den ærligste Vilje at kjæmpe mod Naturens egne hellige Love.

155 Jeg tror det med Hensyn til Intelligentsens Stilling ligeoverfor et med vort ret analogt Tilfælde kan være oplysende at give følgende Uddrag efter "Ferdamannen" af "Ugeblad for den danske Folkekirke" i Anledning af en paatænkt Bibeloversættelse paa Færøisk:

160 "Vi tror at burde omtale et andet Værk, hvortil der er en gammel Trang, og hvis Virkning vi antage vilde være langt rigere paa Velsignelse for hele den færøiske Kirkeafdeling, skjøndt Trangen ikke er bragt til Bevidsthed, og Virkningen kun vil være i det Stille og Skjulte maaske i lang Tid, og det er det Værk, vi i Overskriften have nævnt, en Bibeloversættelse eller i al Fald foreløbig en
165 Oversættelse af nye Testamente i Færingernes eget Sprog. For at give et lille, men kraftigt og guds frygtigt Folk Guds Ord i Modersmaalet ønske vi her at tale et Ord. - - - -

- - - - Vi tør sikkert antage at Beskaffenheden af denne særegne færøiske "Dialekt"
170 ikke er almindelig bekjendt. Siden Dansk er Kirke-, Rets- og Skriftsprog, antage vistnok de fleste, at Dialekten mere eller mindre ligner en dansk Almuedialekt, blandet med Islandsk. Men ved at høre den tale, bringes man straks ud af denne Vildfarelse; og enhver kan overbevise sig om at den saakaldte Dialekt er et eget fra Dansk aldeles forskjelligt Sprog - - - - Og ved dette Sprog hænge Færingerne
175 saare fast. Trods den totale Mangel paa trykte Bøger, trods de danskfødte og dansktalende Embedsmænds Indflydelse, uagtet Alt hvad Færingerne læse til Oplysning og Underretning er skrevet paa Dansk, uagtet den Samfærsel med Fremmede, som Aar for Aar tiltager, tale de indbyrdes kun deres Modersmaal. Det er ikke paa noget Sted i Landet og ikke i nogen Klasse af Folket blevet
180 fortrængt af det Danske. - - - -

- - - - Man har indvendt imod en Bibeloversættelse, at Færingerne ikke bryde sig om dette Matth. Evang.¹, ja at de ikke engang kunne læse det uden ved Hjælp af den hostrykte danske Bog, og at de helst ville blive ved at bruge den danske
185 Bibel. Men Indvendingen synes at gjendrives ved Beskaffenheden af den

ovenomhandlede Oversættelse og desuden derved, at det naturligvis i Begyndelsen maa falde en Færing vanskeligt at læse sit Modersmaal, naar han aldrig har seet en Bog skreven deri. Vi kunne bevidne, at det har faldet jyske
190 Bønder meget vanskeligt at læse Blichers "æ Bindstov", skjøndt de taleden den selvsamme Dialekt, som deri er fremstillet.

Men vil man sige: Færingerne maae jo kunne forstaa Dansk, siden det er deres Kirke-, Rets- og Skriftsprog? Vi ville dertil svare: Ja en stor Del af Færingerne
195 taler det med megen Færdighed, og de fleste forstaa det forhaabentlig saa godt, at de kunne følge en Prædiken, naar Presten vogter sig for Ord der have en anden Betydning i Dansk end i Færøisk, eller i al Fald forklares dem; men Dansk er og bliver dog et fremmed Sprog og ikke Modersmaalet. - - - Enhver protestantisk Christen vil dog indrømme, at Guds Ord i Modersmaalet kan
200 virke med langt større Kraft og Velsignelse, end gennem et fremmed, tillært Sprog, om vi end forstaa det aldrig saa godt. Vi troe, at de fleste ville være enige med os, naar de først blive forvissede om, at Færingerne have et eget, fra Dansken vidt forskjelligt Sprog; - -

205 Vi talte for ikke længe siden med et høiagtet Medlem af det danske Bibelselskabs Bestyrelse om denne Sag og blev af ham spurgt, om der var et Ønske tilstede blandt Færingerne om en Bibeloversættelse i deres Mundart? Vi maatte dertil svare og skulle her gjentage det: Vi tro ikke, at Trangen er bragt til Bevidsthed, i al Fald ikke til almindelig Bevidsthed. Færingerne have fra Slægt til Slægt været
210 vante til, at al gudelig Tale og Læsning kom til dem i det danske Sprog, og skjøndt vi maa være enige med Provst Plesner i hans Udtalelse i Ständerforsamlingen "at det dertil bruges for meget i det daglige Livs Handler," saa er det dog ikke usandsynligt, at Færingerne, maaske dem selv ubevidst, mere eller mindre betragte det danske Sprog som et "helligt Sprog". Vi have ogsaa
215 anført, hvad der i Begyndelsen vil gjøre dem mistroiske mod en Bibel i Modersmaalet. Men Trang til at læse Ordet i Modersmaalet have vi alle, og Kjærlighedsgjæringen vil være saa meget større, naar vi komme denne Trang imøde, uden at den er bleven almindelig følt og lydelig udtalt."

220 Jeg skal ogsaa tillade mig her at medtage følgende Stub af Efterskriften i en nylig udkommen Bog: Salomons Laas. Forteljing i Thelemaal:

"Kan man gjøre Noget til at opretholde Lands-Almuens Evne til Meddelelse af Forestillinger, der ligge paa et noget høiere Trin af Betragtning og Iagttagelse,

end det fattige Udtryksforraad, der haves hos Almuen i og omkring Byerne, vil man upaatvivlelig gjøre Folket en Velgjerning. Man kommer derved neppe til at gaa noget berettiget Hensyn til det raadende Bogsprog for nær, og under enhver Omstændighed synes Folkets Krav paa en saadan Imødekomst og Hjælp at være

230 stærkt nok til at opveie enhver national eller politisk Interesse, som man muligens kunde ville øine nogen Fare for, naar Folkesproget saaledes blev støttet. Thi Folket lærer vistnok nogenlunde at forstaa Bogsproget, men aldrig at tale det. Det tier heller, fordi det føler, at det ikke kan gjengive dets Ordformer og Vendinger uden ydmygende Bevidsthed om, at det ikke bevæger

235 sig i sit naturlige Element. Jo mere det glemmer sit overleverede Forraad af Tanker og Udtryk og henvises til den Erstatning, Bogsproget byder, desto mere viser det sig, at Talen mangler den rette Glæde og det frie, freidige Vingeslag. Men da forarmes ogsaa det daglige og hjemlige Samliv for sin bedste Næring. Den naturlige ethiske Grundvold for Folkets Liv og Færd, Sandsen for det

240 Ædle, det Hæderlige, Sømmelige og Skjønne vil med den utvungne og fyldige Tankeudveksling tabe sin vogtende Genius, sit Lys og sin Varme. Livet vil arte sig raat, uskjønt og vildt, og Vantrivselen vil snart naa Folkets borgerlige og økonomiske Vilkaar."

245 Ja lad os endnu lidt overveie, hvad der berørtes i det oplæste Citat af Salomons Laas. Kunne vi Intelligentsens Dansktalende istedetfor det Maal, det lidt efter lidt lykkedes os at fraliste vort Bygdefolk, give dem et friskt og fuldtonende Vederlag i vort Bogmaal? Dersom man følte sig upartisk ligeoverfor Sagen, dersom den ikke formentes at berøre paa en eller anden Maade vore Interesser,

250 tror jeg at den individuelle Frihed og Nationalitetsideen heller ikke her vilde være ifare. Retfærdighedsfølelsen for Individets Ret og idetmindste Begeistringen for en Nationalitets Kamp for at hævde sin Existents vilde uden Betænkning fremskynde Svaret til Fordeel for Maalsagen. Men nu, da vi have selv med egne Øine seet Folket forpøbles og snobbificeres ved den danske Bykulturs

255 Indflydelse, nu da vi høre Folkets Sprog i og omkring Byerne udarte til et uskjønt Patois paa Grund af den fremmede Indvirkning, nu da vi selv see hvorledes Folket kæmper og lider, hvorledes selve Haabløsheden har tvunget mangel og navnlig tør vel dette siges om de fra vore Seminarier udgaaede Skolelærere, til at opgive sig selv til sit og manges Tab, - nu da man selv og i

260 denne Kreds, midt blandt Byernes Befolkning har havt den rigeste Erfaring for, hvor forstyrrende og opløsende Bogmaalet overalt virker, hvor det formaar med nogen Kraft at trænge ind - nu da man seer, hører og erfarer alt dette - da gjør man helt om, da lukker man sine Hjerter og erklærer sine bedste Tanker for et

265 Sandsebedrag. - Naar jeg siger, at der endog i denne Kreds findes dem, der have
erfaret, hvad Vederlag Bogmaalet yder for det norske Maal, hvori man er
opdragen eller under Opdragelsen paavirket, appellerer jeg til den Erfaring vist
ikke faa have gjort, for at der skal uhyre Læsning og utrolig Agtsomhed paa sig
selv til, for at indøve en Nordmand i at tale vort Skriftsprog uden den mest
270 trykkende Følelse af, at han ikke formaar at bruge det frit og utvunget.

Dette var den nødvendige, den klare, saaatsige pligtmæssige Side af Tingen. Det
var Pligten mod vore Landsmænds Personlighed. Men Sagen har ogsaa en anden
mere abstrakt og ideel Side, nemlig: Nationaliteten. At den norske Nationalitet
275 bedst vil komme til sin Ret gennem en Opreisning af Folkets eget Maal², det er
vel uimodsigeligt. Imidlertid er det vistnok klarest og mest veiledende at holde
frem, og under Discussionen dvæle ved den førstnævnte alvorlige Side af Sagen,
Pligten mod vort Almuesfolk. Pligtbegrebet er klart og tvingende, og spørger
kun efter hvad der skal og maa skee og ikke efter fjernere og uvisse
280 Conseqventser, hvis Indblanding i Discussionen kun vil tjene til at berøve den
meget af sit praktiske Værd. - Vi ville forøvrigt i det Længste tro at den fulde,
virkelige, i det daglige Livs praktiske Yttringer anerkjendte Ret for vort Folk, vil
være den sikreste Vei til at lade vor Nationalitet komme til den Ret, som
Verdenshistorien har i Behold til den, om Formaalet ad denne Vei endnu synes
285 kun at naaes med Opofrelser og Ubekvemmeligheder. Disse ville dog stadig
aftage eftersom Rets- og Pligtserkjendelsen voxer sig sterk, og med den Folkets
aandelige Velvære, Energi, Tillid og Tro paa sig selv. - Og hvad den tænkelige
Indvending angaar, at Norden dog ikke yderligere maa splitte sig, men maa
arbeide paa at slutte sig sammen, saa vil dog, om denne Mulighed ligger inden
290 den verdenshistoriske Tanke, denne Sammenslutning ikke blive mindre sand og
sterk, fordi vi opfylde en uafviselig Pligt, som vi see, uden at lade os forstyrre af
Ideer, hvis dybere Sammenhæng vi endnu ikke see.

Man gjør ofte mod Maalsagen en Indvending, der seet fra det høie Standpunkt,
295 hvorfra den pretenderer at hidrøre, seer meget besynderlig ud; det er den
Indvending, der hentes fra den vel nogen Tid fremdeles vedvarende Splittelse i 2
Sprogbolker. Men er da det selvsamme mindre Tilfældet nu, fordi man ikke har
Mands Mod og Hjerte til at ville se Splittelsen? Lad os se Tingen rolig som den
er, og det vil gaa bedre, end man har tænkt. Sondringerne ere farligst, saalænge
300 de ligge under Dække. Først i Lyset og i sin Frihed ville Modsætningerne
indordne sig i det store Samspil af Kræfter, og endelig constituere sig til en
Heelhed af høiere Orden. Og da vil et af To skee:

305 Enten vil Folkesproget seire og fortrænge Bogsproget. Og da har det beviist sin
Ret til at være det norske Nationalsprog. Eller det vil blive efterhaanden
fortrængt af Bogsproget, men vel kun efter at have saaledes fornorsket dette, at
Folket i Sandhed kan bruge det som sit eget, eller efter saaledes at have paavirket
Folket, at dette i Bogsproget vil finde et med sit hele Væsen mere harmonerende
310 Udtryk for sit Tanke- og Følelsesliv. - Og indtil et af de tvende sidstnævnte
Resultater fuldbyrdes i Historiens Løb, vil Folket have den Fordeel indtil da at
have havt sit naturlige Medium, og Udviklingen under alle Omstændigheder
nyde den Fordeel, at Folket lettere lader sig inddrage i den store Kulturstrøm,
fordi det kan deeltage i Udviklingen med Frihed og Sandhed og ikke som nu
315 tvunget og derfor tvært og med Mistro. - Og skulde ogsaa begge Sprog i
Historiens Løb vedblive som nu at staa ved Siden af hinanden, vil der, naar
begges gjensidige Ret og Omraade bliver anerkjendt, ikke deri ligge hverken
nogen Fare eller nogen betydelig Vanskelighed. For det borgerlige Samhold og
Fædrelandskjærligheden vil det ikke behøve at øve nogen opløsende Indflydelse.
320 Schweitz's Exempel viser dette.

Forinden jeg slutter, maa jeg endnu udbede mig mine Herrers Taalmodighed et
Øieblik. Den aabne Erkjendelse af Maalsagens Berettigelse for den norske
Almue eller overhovedet for dem, der ere opdragte i det norske Maal og have
325 faaet det kjært, vil være en uvurderlig Fordel endog for Landets dansktalende
Indvaanere, hvem denne Fordeel i Tvangens Tid ikke har tilflydt saa rigt og
direkte. - Maalsagen vil nemlig anerkjendt som rivaliserende Magt bidrage
mægtig til Livets Udfolden i flere Retninger og med større Energi. Striden - men
vel at mærke nu ført under Folkerettens ubrødelige Love - vil ægge Kræfterne,
330 vække mangan slumrende Sandhed, den vil virke alsidiggjørende, forfriskende,
lutrende, kort den vil hos Individerne udvikle Charakteren og Energien og for
Samfundet virke berigende og frugtbargjørende ved de gjensidige Meddelelser. -
Ogsaa derfor ønsker jeg, at Opinionens Tryk maatte ophøre, og Agtelse for og
Deltagelse i disse Bestræbelser maatte afløse den hidtil raadende fornemme
335 Uvidenhed om Sagen og deraf følgende Mistro og Uvilje.

Lad os opfylde den store Forpligtelse, som Tiden har givet os Anledning til at
opfylde imod vore Landsmænd, og lad os aldrig nære nogen Tvivl til Fremtiden,
fordi Friheden afløser Tvangen.

340

Noter:

345 1 Dat vardt i 1823 utgjevet St. Matth. Evang. paa færøyskt Maal, men Maalet er
som denne Mannen og segjer "plat og meget uheldigt."

350 2 Thi Maalsagen er Maalreisning og ikke som Knudsens Bestræbelse en blot
Maalrenskning, der lader Bogsproget bestaa som et gyldigt og permanent
Grundlag.

Kilde

H. E. Berner og Christopher Brun: To Foredrag om Maalsagen. Christiania 1866, s. 3-15.

URI

355 <https://www.virksommeord.no/tale/om-maalsagen>

360

365

370

375

380